

KLİNİK ECZACILIK

A.Şule KUTSAL - Metin ÇATAK *

Sağlık ordusunun bir ferdi de bilindiği gibi eczacıdır. "Hayat Kurtaran" anlamını da taşıyan eczacılık, özellikle son yıllarda oldukça önem kazanan Klinik Eczacılığı doğurmuştur. Toplum sağlığında önemli yer tutan klinik eczacılık, gelişmiş ülkelerin bazılarında uygulamaya girmiş ve bunun faydasını da görmüşlerdir.

1964 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yayımlanan bir önergede "İlaçların etkin ve güvenilir bir şekilde kullanılmasını engelleyen en önemli faktörün yeterli sayıda klinik farmakolojistin sağlık hizmetlerinde görev almaması" gösterilmiştir WHO'nun araştırma gruplarına göre (1984) özellikle gelişmekte olan bir çok ülkede durum pek de değişmiş değildir. Laurence ve Bennet, "Klinik Farmakoloji bölümünden yoksun bir tıp fakültesinin gerçek bir tıp eğitimi veremeyeceğini" öne sürmektedirler. Gelişmiş ülkelerde bile bazı tıp fakülteleri klinik farmakoloji programını henüz oluşturmuş değiller. Böylece WHO'nun önerileri gözardı edilmiş ve sağlık hizmetlerinin etkin şekilde yürütülmesinde klinik farmakolojist eksikliğinin doğurduğu açık, klinik eczacılarla doldurulmaya başlanmıştır.

Klinik Eczacılık, doktorun koymuş olduğu teşhise göre hastanın, ruhsal ve bedeni durumu, cinsiyeti ve ayrıca ilacın farmakokinetiği gibi özellikleride göz önünde bulundurarak en az ilaçla ve en kısa sürede ideal bir şekilde tedavi edilmesini sağlayan bir bilimdir.

Rasyonel ilaç kullanımı ile etkin, güvenilir ve ekonomik bir tedavi sağlamak, hekim ile beraber hasta başında tedavide ortaklaşa çalışmak amacı güdülmektedir. İlaç-ilaç, ilaç-besin etkileşimleri ve farmakokinetik konusunda uzman olan kişi klinik eczacıdır. Hekimin klinik gözlemleri dışında

ilaca ilişkin pek çok konuda yeterli bilgiye sahip olmaması ne kadar doğalsa, ilacı eniyi tanıyan klinik eczacıların optimal tedavide de onlara yardımcı olması o ölçüde doğaldır. Bu durum gözönünde tutulmadan başarılı bir tedavi yapılamaz. Bilinmelidirki, hem hastanelerde hemde serbest eczanelerde, hasta tedavisinde klinik eczacılık uygulanabilir.

Klinik eczacılık ile hastane eczacılığı birbiri ile karıştırılmamalıdır. Klinik eczacılık ve hastane eczacılığını bütünleştiren noktalar olmasına karşın birbirinden ayıran faktörler de vardır. Bunların başında eğitim ve görev yükümlülüğü yer almaktadır. Klinik eczacılar, ilaç gruplarının farmakolojisi, toksikolojisi açısından doktora danışmanlık yaparken, hastane eczacısı, bakım üniteleri ve diğer servisler için gerekli ilaçların tedarik edilmesi, hastalar için majistral reçetelerin hazırlanması, hazır ilaçların verilmesi ve biyolojik maddelerin depolanmasından sorumludur. Hastane eczacısı, hastanın bakım yanında hastane yönetimi açısından da önem taşır.

Klinik eczacıların hekime yardım edeceği konular ise şunlardır;

1. İlacın dozu ve yan etkileri
2. İlacın farmakokinetiği (Absorbsiyon, dağılım, biyotrans formasyon ve atılım)
3. İlaç-ilaç etkileşimleri
4. İlaç-besin etkileşimleridir.

Dünyada klinik eczacılığın, eczacılık mesleği için önem ve gerekliliğini kavramış ülkeler de vardır. Bu ülkeler gerek hastanelerde gerek serbest eczanelerde klinik eczacılık uygulamalarına başlamışlardır. 1953'ten sonra bu uygulama ABD.de (Örneğin; New York eyaletindeki "Albani College of pharmacy of union üniversty'de) fakülte düze-

yinde yapılmaktadır. Daha sonra İngiltere'de 1970'ten itibaren İspanya, Portekiz ve Japonya'da da bu uygulama önemle başlamıştır.

Klinik eczacılık, ülkemizde henüz tanıtım halindedir. Bunun uygulamaya geçebilmesi için birçok şartın sağlanmış olması gerekir. Bunlardan bazıları şöyledir,

- Eczacılar, hekimlere ve diğer ilgililere klinik eczacılığın tanıtılması gerekir,
- Sağlık mevzuatına (6197 sayılı kanun) klinik eczacılıkla ilgili tanım getirilmelidir.
- Eczacılık eğitiminde de bu yöne ağırlık verilmesi gerekir.

Diğer şartların sağlanmasını dileyerek eğitim konusuna dokunalım. Bu da ancak iki şekilde gerçekleştirilebilir:

I. Lisans eğitiminde klinik eczacılık;

a. Klinik eczacılık için ilgili derslerin başlatılması, Farmakoloji ve diğer tıp derslerinin saatinin artırılması,

b. Eczacılık eğitiminin beş yıla çıkarılması. Ayrıca, ağır ders programlarının seyreltilmesi ve öğrencinin sosyal aktivitesinin artırılması,

e. Meslekle ilgili seçmeli derslerin ve özellikle bilgisayarın eğitime girmesi,

d. Klinik eczacılık öğrencilerinin enaz üçüncü sınıftan itibaren hastanede staj zorunluluğunun konması gerekir.

II. Lisans üstü eğitiminde klinik eczacılık.

Eczacılık fakültelerinde genç eczacılara bu konuda uzmanlık kazandırmak amacıyla yapılabilir.

Her iki haldede eczacı öğrencilerin hastane stajları zorunlu olarak artırılmalı, hasta-hekim tedavi ilişkisine aktif olarak eczacı da girmelidir.

Ülkemizde sağlık alanında eczacının yeri tam oturtulmuş değildir. Eczacılık eğitimindeki eksiklikler, sağlık kanunlarımızın hassas olması, kişisel bencillikler vb. nedenlerden dolayı eczacılık gözden düşmüştür. Önemli olan kişilerin eczacıya ne gözle baktıkları değil, nasıl bakmaları gerektiğidir.

Klinik eczacılıkla, eczacılarımız, toplumda sağlık alanında büyük yardım yaparak toplumda daha da saygın bir meslek oluşturulmuş olur.

Klinik eczacılık, eczacıların çıkış yapabilmeleri için arayışlarının odak noktası veya yeni bir ekol değil, Türkiye şartlarında gerekli bir uzmanlıktır. Nedenine gelince;

- Rasyonel ilaç kullanımı ile etkin, güvenilir ve ekonomik bir tedavi sağlamak,
- Hastanın optimal koşulda ve kısa sürede tedavisi için,
- Fazla ve gereksiz ilaç kullanılmaması için klinik eczacılık gerekmektedir.

Toplum sağlığında önemli yer tutan klinik eczacılığı uygulayan çağdaş ülkeler bunun faydasını fazlasıyla görmektedirler. Ülkemizde böyle bir girişimin tanıtım safhasında olması umut vericidir. Ülkemizin kalkınma planlarından biri olan sağlık konusunda hedefe ulaşmak için, çağımızın bilimsel ve teknolojik gelişmeleride dikkate alarak, ülkemizde klinik eczacılık çalışmalarının gerekliliği açıkça ortadadır.

KAYNAKLAR:

1. Doç.Dr.Melih ALTAN'ın "İlaç etkileşimleri ve klinik farmakoloji- Eczacılıkta yenilikler" adlı yazısı.
2. Doç.Dr. Eriş ASIL'ın "Modern hastane organizasyonu ve Eczane" adlı eseri
3. William E. HASSAN, "Hastane Eczacılığı"
4. Doç.Dr. İsmail ÜSTEL'in "Serbest eczanelerde klinik eczacılık hizmetleri sağlanmayacak olursa eczacılığın geleceği tehlikededir" adlı yazısı.
Çeviri: Pharm J 234-242-40 Mor- 16-1985
5. Doç.Dr. İsmail ÜSTEL "Avrupa'daki klini. eczacılık eğitimi" TEB haberleri sayı: 30-31-32